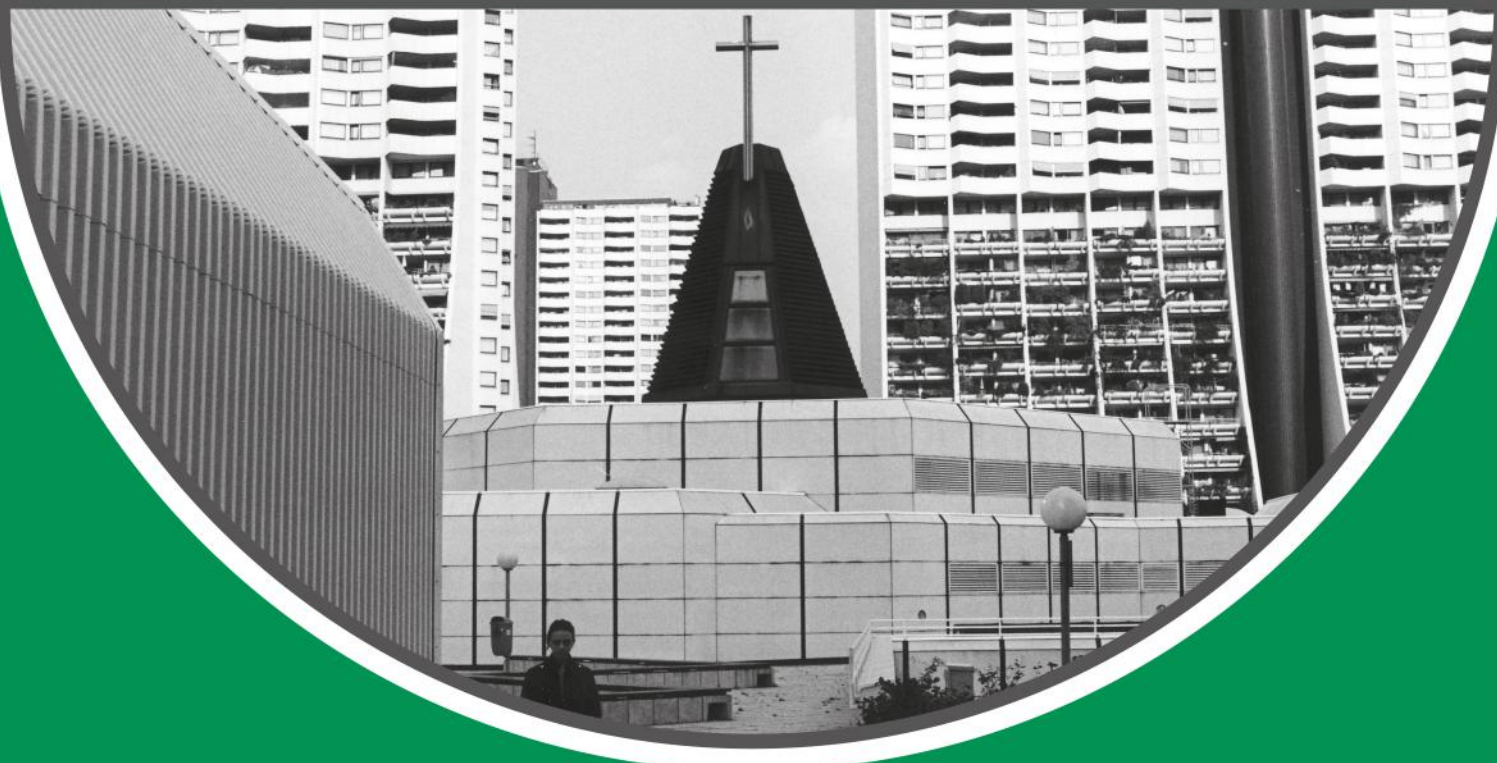

mariënburg

Tijdschrift voor kritisch katholieken | nr.1 - februari 2010

Een **Nieuwe Reformatie** spijkeren op de kerkdeur

Edward Schillebeeckx, niet heel **gelukkige** theoloog

Anne-Francine van Gogh en de **Jonge Kerk**

Lezers schrijven en discussiëren

Publiek debat als **congresresolutie**

Teilhard de Chardin en het **omslagpunt** in de evolutie

MARIËNBURG is een uitgave van de gelijknamige vereniging van kritisch katholieken en verschijnt viermaal per jaar.

Eerder heette dit blad 'Nieuwsbrief' en 'MV-NU'.

Dit is jaargang 27, nummer 1.

Overname van artikelen is toegestaan mits voorafgaand contact met de redactie.

© 2010 Mariënbургvereniging

ISSN 1878-8734

Website

www.marienburgvereniging.nl

Redactie

Lambert van Gelder, red.-secr. en eindredacteur

Leon Goertz, redacteur

Jacques van Leeuwen, redacteur

Damiaan Meuwissen, redacteur

Redactie-adres

Per post: Archipelstraat 286, 6524 LR Nijmegen

Per email: redactie@marienburgvereniging.nl

Vormgeving

N-ything Design, Boxmeer

Technische realisatie

Drukkerij Berne, Heeswijk

Abonneren

Abonnementsprijs € 15,- per jaar

Abonnement gecombineerd met lidmaatschap van de vereniging Mariënburg € 25,-

Lidmaatschap van de vereniging zonder abonnement: € 10,-

Abonnementenadministratie: zie Secretariaat

Betaling van contributie, abonnementen en giften

via Rabobank 32.99.21.568.

Betaling via automatische incasso heeft de voorkeur.

Zie verder de invulbon achterop dit nummer.

Bestuur Mariënburgvereniging

Erik Jurgens, voorzitter, 020-6761646

Tammo ten Berge, secretaris, 030-2284805

Dominic Brügemann, penningmeester, 0528-231730

Henk Baars, 070-3596817

Email: bestuur@marienburgvereniging.nl

Secretariaat

Postbus 675 - 3800 AR Amersfoort

Tel. 033-4690070

Email: secretariaat@marienburgvereniging.nl

3 ONTVANGST
Redactioneel

4 "IK ZOEK UW
AANGEZICHT"

IN MEMORIAM EDWARD SCHILLEBEECKX

Francesco Strazzari

6 SURFEND IN DE
UITERWAARDEN VAN DE
KERK

INTERVIEW MET

ANNE-FRANCINE VAN GOGH

Leon Goertz

9 EEN JONGE KERK
VAN VEERTIG JAAR

Leon Goertz

10 SPIJKEREN OP DE
KERKDEUR

EEN PLEIDOOI VOOR EEN NIEUWE

REFORMATIE

John Shelby Spong

12 WAT IS PECH?

Huib Schumacher column

14 TEILHARD DE CHARDIN EN
HET CHRISTENDOM

Henk Hogeboom van Buggenum

16 CONGRESAKKOORD:
PUBLIËK DEBAT

17 ANTWOORD OP EEN
UITDAGING

18 LEZERS SCHRIJVEN MEE

Het volgend nummer verschijnt half mei.

Bijdragen graag uiterlijk 10 april aan het redactie-adres.

ONTVANGST

Aan het einde van vorig jaar hebben we met het Mariënborgbestuur een gezamenlijke vergadering gehouden. Daarin hebben we jaargang-2009, de eerste in de nieuwe vorm en stijl, geëvalueerd. We hebben met de ervaringen van vorig jaar ook bekeken hoe we het tijdschriftproces nog kunnen verfijnen en vloeiender structureren. We zijn heel verrast door de ontvangst die het heeft genoten.

Een van de constatering was, dat het aanvankelijke plan van vijf nummers per jaar, met de stille bijgedachte dat we zouden kunnen doorgroeien naar zes nummers, dus één per twee maanden, zowel wat financiën als wat personeel betreft vooralsnog niet haalbaar is. Daarom staat nu in het colofon op de bladzijde hiernaast dan ook 'verschijnt viermaal per jaar'.

Een ander punt was de publicatie van Specials. We mochten constateren dat deze Specials erg bij de lezers in de smaak vallen. We kregen zelfs tips en suggesties voor toekomstige Specials en een enkele keer meteen al een complete tekst over kerkvernieuwing. Maar als wij in elk nummer een Special bijvoegen, publiceren we in feite twee tijdschriften voor één abonnementsgeld. Dat is op den duur niet vol te houden, tenzij met een drastische prijsverhoging. Ons eerdere plan om de congreslezingen en -discussies van vorig jaar oktober in dit nummer als Special te brengen, heeft dan ook schipbreuk geleden. Geïnteresseerden kunnen al die teksten op de website vinden. Hoewel: in dit nummer toch nog iets dat niet op de website staat! Dit alles wil niet zeggen dat de Specials afgeschaft zijn. Integendeel, we hebben er toch al enkele in de planning. En het mooiste zou het zijn, als iemand zich zou aanbieden om een Special te sponsoren.

Al meteen in de vernieuwde jaargang is duidelijk geworden dat de lezers volop willen meedenken met wat we met dit blad presenteren. De rubriek 'Lezers schrijven mee' stroomde van meet af aan vol. En dit is ook de primaire bedoeling van het Mariënborgbestuur: dat de leden actief deelnemen aan discussies, aan het publieke debat over heikele punten, kerkelijk en maatschappelijk.

Omdat we wel eens wilden weten wat gelovigen van de eenentwintigste eeuw nu eigenlijk precies geloven, welke zogeheten geloofswaarheden zij privé met een korreltje zout nemen of zelfs daarvan zeggen dat je dat in deze tijd 'niet meer kunt maken', gaat de vereniging onder haar leden een geloofsbewustmakingsproces in gang zetten. Een aparte werkgroep is dat aan het voorbereiden. *Mariënborg*, dit tijdschrift dus, heeft de eerste aanzet gegeven door de lezers te vragen naar hun eigen Credo. Diverse lezers hebben gereageerd (ook in dit nummer, blz. 18-19) en dat stimuleerde weer de Credo-werkgroep.

Wellicht komt het ooit nog zover dat het publieke debat zo'n omvang krijgt, dat de lezers dit hele tijdschrift vullen. Maar dan gaan we nog meer Specials invoegen!

In Memoriam Edward Schillebeeckx.

"IK ZOEK UW AANGEZICHT"

Edward Schillebeeckx is, in de leeftijd van 95 jaar, op 23 december 2009, 's middags om 17.15u overleden in het kleine appartement aan de rand van Nijmegen, waar hij logeerde bij de dominicanes Hadewych Snijdwind. Hij is heel zacht heengegaan.

Ik was hem komen opzoeken op 30 november. Hij was brekelijk en doorschijnend van lichaam, zwak van stem, diep in gedachten, helder van geest. Het waren enkele minuten in een sfeer van intense ontroering. Ik had voor hem een paar Italiaanse publicaties over zijn ideeën meegebracht en hij straalde. Hij keek me aan en drukte mijn handen. We zegden samen het Onze Vader en Wees Gegroet. Hij hield een ogenblik stil bij de woorden "en in het uur van onze dood". Ik vroeg hem mij zijn zegen te geven. In stilte verliet ik de kamer. Op straat hoorde ik Hadewych mij roepen: Schillebeeckx wilde dat ik bij hem terugkwam. Nog enkele ogenblikken bij elkaar; hij bedankte me in drie, vier talen.

Ik had Schillebeeckx leren kennen tegen het einde van de jaren zeventig, toen hij moest verschijnen voor drie Romeinse theologen om toelichting te geven op zijn gedachten in het boek *Jezus, het Verhaal van een Levende*. In 1968 was hij ook al naar Rome moeten komen, naar het Heilig Officie. Om hem te verdedigen was K. Rahner zelf in het strijdperk getreden, een van de grootste theologen van die tijd. Deze vertrouwde aan K. Lehmann, tegenwoordig aartsbisschop van Mainz en kardinaal, de taak toe om de verdedigingstekst op te stellen. Schillebeeckx werd niet veroordeeld. In 1984 kreeg hij zijn derde proces vanwege zijn boek uit 1980: *Kerkelijk Ambt – Voorgangers in de gemeenten van Jezus Christus*. Aan het hoofd van de Romeinse Congregatie stond toen kardinaal Ratzinger. Schillebeeckx kwam weer een keer naar Rome en had een informeel onderhoud met Ratzinger. Beiden hielden strak vast aan hun

respectieve positie. De theoloog uit Nijmegen is nooit veroordeeld.

Ik volgde zijn belevenissen en ontelbare keren ben ik naar Nijmegen gegaan om hem te ontmoeten en bij hem te zijn. In 1993 heeft hij me zijn 'confessiones' toevertrouwd, die daarna

verschenen zijn onder de titel *Ik ben een gelukkige theoloog*, welk boek in meerdere talen is vertaald. Jaren geleden, na de publicatie daarvan, vroeg ik hem of hij zich nog een 'gelukkige' theoloog kon noemen. Hij antwoordde me: "In zeker opzicht ben ik nog een 'gelukkige' theoloog, maar anderzijds ben ik een 'bedroefde' theoloog, want bepaalde gebeurtenissen in de kerk bedroeven me erg. Ik zie de ziel, de geest van Vaticanum II zwakker worden. Om het dan nog maar niet te hebben over al ons werk van theologische reflectie... Wat is ervan overgebleven? Dat is werkelijk een zonde."

In de Goede Week van 1997 kwam hij bij mij op bezoek in Sovizzo Colle en bleef een paar dagen. Hij nam deel aan de Paaswake en hield een homilie over de verrijzenis als evangelische radicaliteit. Men beschuldigde hem ervan niet in de verrijzenis te geloven. Ik heb hem een beetje afzijdig gehouden en hem alleen in contact gebracht met zijn ijverige student don Luciano Bordignon, in een leuk restaurantje in de bergen. Hij leefde temidden van de mensen van Colle, celebreerde de mis, wandelde en genoot van de warmte van de huizen. Hij was ontroerd wanneer hij de misdienaars en misdinettes zag. "Het lijkt net", zei hij me eens, "of ik thuis ben, wanneer wij, veertien kinderen, aan tafel gingen."

Ik herinner me hem van zoveel gelegenheden, maar vooral van het kleine convent in Berg en Dal, met die paar medebroeders. Hij ruimde de borden op en ging ze afwassen. Hij stelde de gebeden samen, hield de homilieën, dronk om tien uur 's avonds een glaasje wijn, wanneer de kleine gemeenschap samenkwam om nog wat na te praten voordat de nachtrust begon. Schillebeeckx hield van de nacht. Hij schreef 's nachts tot aan de dageraad en, om hem toch bij de (ochtend)gebeden te kunnen hebben had de prior het gemeenschappelijk gebed verplaatst naar het middaguur.

Trouw aan het dominicaanse motto van *contemplata aliis tradere* (met anderen communiceren wat men heeft overdacht) heeft hij mij een reeks reflecties gedicteerd over het zoeken van God. Het boek heeft een veelbetekenende titel: *Cerco il tuo volto. Conversazioni su Dio* (Ik zoek Uw Aangezicht; gesprekken over God.) Mijn hand beefde toen hij me zei: "Francesco, schrijf dit

op: Op mijn leeftijd, na een lang en moeilijk onderzoek, dat nog niet af is, zou ik heel nederig willen zeggen dat de goedheid van God het laatste woord heeft in ons leven, dat in feite een mengeling is van zin en onzin, van heil en onheil, van hoop en wanhoop."

Op 31 december hebben de broeders de uitvaart gehouden in de kerk van de dominicanen te Nijmegen. Een stilzwijgende menigte is langs de eenvoudige houten baar gegaan. Edward was gekleed in de dracht van de dominicanen. Bisschoppen en theologen, academici en medebroeders, studenten en 'gewone' mensen waren het die nog eenmaal zijn gelaat wilden zien in beschouwing van God. In de kloostertuin van het Nijmeegse

dominicanenconvent heb ik, terwijl een forse wind de wereldse bomen omver scheen te willen blazen, zijn testament uitgesproken: "Ondanks alle avonturen ben ik gelukkig om bij die kerk te behoren en bij de orde van de dominicanen."

m

© *Ned. vertaling Mariënborg*

De auteur is ster-journalist van het Italiaanse veertiendaagse religieuze tijdschrift 'Il Regno'. In die kwaliteit heeft hij Schillebeeckx talloze malen bezocht en over hem gepubliceerd.

Op 10 april 1969 nam Edward Schillebeeckx als genodigde deel aan het Pastoraal Concilie in Noordwijkerhout. In de discussie over het rapport 'Geloofsbeleving in een gesecculariseerde wereld' zei hij onder meer: "Ik zou zeggen: de Kerk van nu kan niet het laatste woord zijn, omdat de Kerk van nu één element is in het groeiende geheel van het godsvolk onderweg; het woord van een paus, zelfs wanneer hij onfeilbaar zou spreken – met alle implicaties die dat theologisch nog heeft – is altijd een voorlaatste woord, omdat

een volgende paus en de kerk zoals zij vooruitgaat in de toekomst weer kunnen herformuleren en herinterpreteren, wat in het verleden is gezegd. Het laatste woord is voor ons Jezus Christus en Jezus Christus kunnen wij in geloof alleen maar begrijpen door telkens dat wat zijn boodschap was opnieuw te formuleren."

SURFEND IN DE UITERWAARDEN VAN DE KERK

Op zijn tijd speels de draak steken met al te maffe kerkelijke regels die je eigen creatieve geest te grazen willen nemen. "Mariënborg" is in het buitengebied van Beesel aan de Maas op bezoek bij Anne-Francine van Gogh, pastor van de basisgroep Jonge Kerk Roermond. Haar levensverhaal.

De jeugd van de ouders van Anne-Francine van Gogh ligt in Indonesië. Beiden overleven het geweld van de Japanse bezetting en de Indonesische revolutie met alle angst en ellende van dien. In 1946 komen zij naar Nederland en in januari 1947 trouwen zij. Anne-Francine is hun eerstgeborene (1947). Er volgen nog zeven kinderen. Als persvoorlichter bij het ministerie van Financiën staat vader volop in het publieke leven. Moeder, in Indië opgeleid tot onderwijzeres, helpt haar kinderen op een creatieve wijze het leven in. Samen met haar man, dirigent in de parochie, ontwikkelt zij bij de kinderen het talent van zingen en musiceren. Dit alles in de bedding van de hun dierbare katholieke traditie, maar beiden staan ook open voor alle vernieuwingen in de kerk. Moeder is nog altijd lid van de Mariënborgvereniging. Als oudste krijgt Anne-Francine in het gezin al een zware verantwoordelijkheid, en nog meer na het plotselinge overlijden van haar vader in 1967. Zij volgt de middelbare meisjesschool (MMS) op het Edith Stein lyceum. Daar leert ze ook

godsdienstleraar Fred Keesen kennen die toen al actief met kerkvernieuwing bezig was. Dan volgt de kweekschool en in 1967 zet ze de eerste stappen in het basisonderwijs. Als oudste belast met veel van de gezinszorgen wil ze graag op kamers wonen. Ze trouwt al gauw met een jonge onderwijzer. Samen geven ze les in Naarden, waar een zoon en een dochter geboren werden.

Later richten ze in een nieuwbouwwijk van Alkmaar een nieuwe school op, de Vogelboom. Het huwelijk loopt uit op een scheiding. Anne-Francine gaat terug naar den Haag waar ze werkt op een school voor kinderen met leer- en opvoedingsmoeilijkheden (LOM) uit de Schilderswijk. In de Dominicuskerk in Amsterdam, waar ze sinds 1970 al regelmatig komt, wordt in 1979 een gastvrouw gezocht. Die taak neemt zij met veel plezier op zich. Tegelijkertijd werkt zij op een multiculturele school in de Bijlmer en later in de Jordaan op een school met kinderen met gedragsstoornissen. "Daar word je wel wakker. Te midden van al die etnische groepen krijg je er te maken met ongeveer alles wat God onder de zon 'verboden' heeft. Simpel lesgeven volgens het boekje, ho maar! Onderwijs is daar vooral opvoeden en coachen." Ze wordt daar dan wegens overtaligheid helaas ontslagen.

Bokken en schapen

Wonend in de pastorie van de Dominicusparochie zit zij daar met haar neus bovenop de kerkelijke vernieuwing. De Dominicanen Wim Tepe, Jan Nieuwenhuis en andere collega's zijn er op een boeiende manier bezig in de geest van Vaticanum II de liturgie en het geloofsleven een nieuwe vorm te geven. Dat is geweldig, Anne-Francine gaat er helemaal in op. Zij wil er zelfs studieus mee aan de slag. Zo begint ze haar studie theologie aan de Katholieke Theologische Hogeschool Amsterdam. Zij kiest uiteindelijk voor bijbelwetenschappen en talmudica. Zij vindt dat katholieken veel te weinig kennen van de bijbel en de eigen Joodse wortels. Zij krijgt begrijpelijk al gauw veel aandacht voor de feministische theologie. Freda Dröes in Amsterdam, Fokkelien van Dijk-Hemmes in Utrecht en niet te vergeten Catharina Halkes in Nijmegen zijn de stimulerende vrouwen in die tijd.

De studie mondt uit in een doctoraalscriptie over Ezechiël 34: *Hoe zit dat; wie is de goede en de slechte herder, en hoe verhouden zich de bokken tot de schapen?* "Heel inspirerend allemaal. Maar het is ook verbijsterend als je Ezechiël er nog eens op naleest. Als je het misdadig geklungel van sommige leiders in de kerk en de politiek in onze dagen ziet, dan is deze tekst nog hoogst actueel." Niet voor niets dat de scriptie heet: *Het roepen blijft*. Dit wordt geïllustreerd aan de hand van *Die Rufende am Hexenturm*, onthuld op de dag van de ramp in Tsjernobyl.

Acht Mei en Punt

Intussen ondervindt ze dat het in de hiërarchische hoofdstroom van de kerk eigenlijk niet meer uit te houden is. Ze ziet niets meer in het gewone kerkelijke leven. Wat aan vernieuwing opleefde, lijkt ook te stagneren. Wanneer er in 1985 voor het pausbezoek van 8 mei een alternatief komt op het Malieveld in Den Haag, gaat ze er alleen maar heen omdat ze gevraagd is een stand met bijbels materiaal te bevrouwen. Maar wat ze daar meemaakt, zet haar ertoe aan om direct actief te gaan deelnemen aan de Acht Mei Beweging. Ze voelt zich daar als een vis in het water en blijft al die jaren ook enthousiast meedoen in de programmacommissie, de participantenraad en in

“Als je het misdadig geklungel van sommige leiders in de kerk en de politiek in onze dagen ziet, dan is Ezechiël nog hoogst actueel.”

verschillende werkgroepen. In 1991 kan ze aan de slag als stafmedewerkster van het dekenaat Alkmaar. Vikaris Gé Geukers van het bisdom Haarlem, die ondanks haar scheiding haar benoeming accepteert, geeft haar en de collega's alle ruimte om in het dekenaat het pastoraat, de vorming en toerusting op een democratische wijze onder het motto *Kerk Wij Samen* vorm te geven. Dat is een mooie tijd.

Maar ja, hoe gaat dat? Bisschop Bomers sterft en bisschop Punt komt. Hij brengt een andere wind. Het kenmerk van zijn bewind wordt al gauw: *Punt uit met alles wat geen priesterkerk is*. Veel moois waar zij in de parochies mee bezig zijn wordt doodleuk de nek omgedraaid. Opleiden tot lectoren of parochiekatecheten? Hoeft allemaal niet meer, dat doen de – Italiaanse, Poolse Peruaanse of Colombiaanse – priesters wel. Dus in veel opzichten terug naar af. Frustratie en verdriet alom. Weer terug is alle geestdodend gedoe van bovenaf, de frisse bedding wordt opnieuw bedorven. Waar moet je dan je heil zoeken?

Vitale basisgroep

Ze ontvlucht het bisdom. Ze kan docente godsdienst en levensbeschouwing worden op een vmbo-school in Oegstgeest. Ook hier probeert

Anne-Francine van Gogh:

ze toch vooral als mentrix jonge mensen te helpen om vooruit te komen. Was ze eerst vooral vormingswerkster, nu voelt ze zich feitelijk voor de kinderen met allerlei problemen en ook voor collega's steeds meer pastor. Maar haar hart blijft bij het vormingswerk.

In het Limburgse Beesel kwam Fred Keesen al vanaf 1948 vele malen bij een vriend uit de oorlogswinter in Oudewater, een boerenzoon die in Beesel een fruitbedrijf was begonnen. Fred logeerde er vaak, ook als hij bij de basisgroepen in Limburg kwam. Anne-Francine werkte al met Fred samen, zowel in de Acht Mei Beweging als in basisgroepen zoals Disk-Rotterdam. Als ze vanwege een viering in de Jongerenkerk van Venlo weer in het huis van Freds inmiddels overleden vriend in Beesel komen, krijgt ze het idee om op die plek het vormingswerk weer op te pakken.

Haar oud-collega uit Alkmaar, Harry Fonteijn, was jaren eerder in Limburg neergestreken en intussen lid geworden van de Oecumenische Basisgroep Jonge Kerk te Roermond. Hij tipt haar: er is een vacature voor een nieuwe pastor! Ze moet wel eerst even voor een stevige sollicitatiecommissie verschijnen voordat zij in 2007 de taak van pastor krijgt toebedeeld.

"Het is een weldaad om te midden van een kleine tweehonderd leden van een, hoewel al vergrijzende, toch vitale basisgroep het geloof zo eerlijk mogelijk te vieren in de liturgie en uit te leven in uiteenlopende oecumenische en maatschappelijke activiteiten. Daarbij zijn ook moslims van tijd tot tijd volwaardig betrokken. Ook met het dekenaat Roermond en de protestanse kerk is regelmatig contact en men heeft respect voor elkaar."

Draaksteken

Een Indisch-Hollandse meid is, om zo te zeggen, vanuit het Rijke Roomse leven vroeger in Den Haag via een lange geschiedenis in de kerkelijke uiterwaarden van Limburg terecht gekomen. De voorbeeldige saamhorigheid in het plaatselijke verenigingsleven van Beesel kwam onlangs weer eens tot uiting in het volksspektakel dat *Draaksteken* heet. Dit is tevens kenmerkend voor de spiritualiteit van Anne-Francine en de Jonge Kerk: op zijn tijd speels de draak steken met al te maffe kerkelijke regels die je eigen creatieve geest te grazen willen nemen. Samen met haar trouwe maatje Fred Keesen gaat haar dat goed af, want ze hebben er zichtbaar plezier in.

EEN JONGE KERK VAN VEERTIG JAAR

De Ursulakapel in Roermond, ooit door de bekende Jos Cuypers gebouwd voor hoogkerkelijke liturgie, is nu een laagdrempelige ruimte met sfeervolle huiselijke aspecten. Als restant van het Ursulinnenklooster lag ze ooit bouwvallig te worden. Door de moedige aanpak van de basisgroep *Jonge Kerk* is ze nu verheven tot haar eigen bezinnings- en actiecentrum. Een verfrissende oase om er te komen en om met nieuwe geestelijke bagage er weer op uit te trekken. En dat al ruim veertig jaar en nog altijd springlevend.

Natuurlijk blijft de oasekracht van het *Brandend Braambos* en de *Supernova van Betlehem* de bron en het uitgangspunt. Maar je moet er geen zichzelf verlustigende hangplek van maken of je erop doodstaren. En je dus niet laten verstrikken in bijbelse en dogmatische spitsvondigheden die als een repeterende breuk al je spirituele energie opzuigen en verstikken. Want dan struikel je over de hedendaagsheid waar je als een brokkenmaker doorheen zwalkt en uiteindelijk helemaal de kluts kwijtraakt en vastloopt. Nee, energiek vanuit de bron op weg de samenleving in en gemeenschappelijk toekomst maken. Dat is de drijfveer van alle mensen die bij deze Jonge Kerk betrokken zijn.

Het is allemaal veertig jaar geleden begonnen, wat vorig jaar oktober onder meer gevierd werd met een symposium onder het motto: '*Anders kerk zijn*'. Dat is een respectabel levensplan, dat door de *Jonge Kerk* in denken en doen consequent wordt uitgevoerd. Dus een kerk in beweging. Men spreekt ook van '*liquid church*', kerk als een rivier, die kronkelend en watervallend haar bedding zoekt en soms zelf máákt. Want ze dreigt wel eens vast te lopen of te pletter te slaan tegen obstakels die haar levende stroom willen afremmen, kanaliseren of helemaal blokkeren en teniet doen.

Niets daarvan. De rots (Petra) wordt omzeild, overspoeld of helemaal uit de weg geruimd. Zij weerstaat de dictatuur van de angst.

De Nijmeegse historicus en hoogleraar Peter Nissen hield de feestrede, waarin hij onder meer zei: "Een basisgemeenschap als de Jonge Kerk kan een gastvrije herberg zijn waar de religieuze pelgrims van onze tijd zich welkom mogen weten en waar zij uit de voorraadschuren van de joodse en christelijke traditie leeftocht voor hun ransel kunnen meenemen: voedsel waarmee zij misschien weer een stukje verder kunnen komen op de pelgrimstocht van het leven.

Zo'n herberg moet open en gastvrij zijn: van de gasten wordt geen doopbewijs en geen bewijs van goed gedrag gevraagd. Iedereen is er welkom. Dat betekent dus dat een basisgroep als de Jonge Kerk uit zichzelf oecumenisch van karakter is en interreligieus, maar vooral ook openstaat voor die groeiende groep van ongebonden spirituelen, van mensen die hun religiositeit beleven buiten de kerkmuren en buiten een instituut met traditie."

Er is een jubileumbundel uitgegeven die het hele verhaal bundelt, van het geworstel, de vernederingen, het verdriet, maar vooral ook van het plezier in de pelgrimstocht. Het doorzettingsvermogen en het succes van deze groep is in woord en beeld prachtig weergegeven in deze bundel (Jos Smeets: "40 Jaar Anders Kerk Zijn", voor € 12,50 te bestellen bij Jonge kerk Roermond, Voogdijstraat 24, 6041 GD Roermond of www.jongekerkroermond.nl.

Het is duidelijk dat ondanks alle groeistuipen, ondeugendheid en jeugdzonden van de beginfase en ondanks al het gekoeioneer en gedonderjaag van het Roermondse bisdom, *Jonge Kerk* zich heeft weten te ontnavelen is op een sprankelende manier jong gebleven.

Deze gang van zaken is wellicht ook een voorbeeld voor andere groepen en parochies die het spoor soms bijster raken en dreigen vast te lopen.

Nadat Maarten Luther, terwille van een noodzakelijke kerkvernieuwing, zijn 95 stellingen als discussiepunten op een kerkdeur had gespijkerd, werd hij als ketter de kerk uitgezet. Daaruit zijn in de loop der eeuwen de kerken van de Reformatie gegroeid. Nu in onze dagen de kerken verdampen, zouden hedendaagse stellingen dit wellicht kunnen tegengaan. Een pleidooi voor een Nieuwe Reformatie.

SPIJKEREN OP DE KERKDEUR

In de zestiende eeuw ging de christelijke kerk, die tot dan toe in de westerse wereld voor flink wat stabiliteit had gezorgd, een periode in van een gewelddadige interne omwenteling. Na verloop van tijd werd die omwenteling de (protestantse) Reformatie genoemd, maar tijdens die gewelddadige periode zelf werd een groot aantal minder aardige kwalificaties gebruikt. Het instituut dat zichzelf het 'Lichaam van Christus' noemde, ging eerst met de andersdenkenden gewoon in debat, ging dan geleidelijk feller tekeer, koos vervolgens voor geweld en tegengeweld en ging uiteindelijk openlijk over tot een oorlog tussen protestantse en katholieke christenen. Dat groeide uit tot de Honderdjarige Oorlog en het conflict tussen Engeland en Spanje, dat tot een climax kwam door de vernietiging van de Spaanse Armada in 1588. Die vernietiging werd in wijde kring uitgelegd als een nederlaag van de katholieke God van Spanje tegen de protestantse God van Engeland.

Wanneer je echter dat kerkelijk conflict bekijkt in zijn tijd van meer dan vierhonderd jaar terug, zie je verrast hoe onbelangrijk de theologische discussiepunten van de twee partijen waren. Geen van beide partijen ging in discussie over

kernpunten van het christendom, zoals de leer van de Drie-eenheid, over Jezus als de mens geworden zoon van God, over de werkelijkheid van hemel en hel, de plaats van het kruis in het heilsplan of de rol van de sacramenten doopsel en eucharistie. Dat bleven gemeenschappelijke geloofswaarheden.

Gevecht van christenen tegen christenen

Natuurlijk was het conflict niet helemaal zonder theologische twistpunten, ofschoon die achteraf nog altijd onbelangrijk lijken. Protestantse en katholieke christenen waren het bijvoorbeeld niet met elkaar eens over de vraag of het heil werd verworven door het geloof alléén, zoals Luther betoogde, of dat het geloof zonder de werken dood was, zoals werd beweerd door het Vaticaan dat daarbij de Brief van Jacobus citeerde. Er werd ook gedebatteerd over het juiste gebruik van de Heilige Schrift en de betekenis van de priesterwijding. Ondanks het vijandige scheldwoord 'ketter' dat naar de protestanten en 'anti-Christ' dat naar de katholieken werd geslingerd, kan iedereen die dit debat bekijkt vanuit het gezichtspunt van die eeuw, begrijpen dat, ofschoon het een scherp en onplezierig gevecht was, het toch een gevecht was van christengelovigen tegen christengelovigen. De Reformatie was geen poging om het christelijk geloof te herformuleren voor een nieuw tijdperk, maar eerder een strijd over binnenkerkelijke onderwerpen. Het was nog geen tijd waarin van christenen werd gevraagd om de fundamentele en meest eigen kenmerken van het christendom opnieuw tegen het licht te houden.

Het is mijn overtuiging dat de christelijke wereld van vandaag wél voor zo'n belangrijk moment staat. Het echte hart en de echte ziel van het christendom zullen het onderwerp van deze reformatie zijn. Het debat dat al eeuwenlang is aangegroeid is nu voor iedereen zichtbaar tot uitbarsting gekomen. Alle eerder ondernomen pogingen van de kerk om het verre van zich vandaan te houden of het te ontkennen hebben zonder meer gefaald en zullen dat blijven doen. De behoefte aan een nieuwe theologische reformatie is opgekomen toen Copernicus en Galileo Galilei deze planeet van haar eerder veronderstelde plek in het centrum van het universum weghaalden, waar – naar men aannam – het menselijk leven zich koesterde in de constante aandacht van een in mensentaal gedefinieerde vaderlijke godheid. Die revolutie in het denken bracht een gezichtshoek met zich mee die radicaal verschilde van die van waaruit de Bijbel was geschreven en de belangrijkste leerstellingen van het christelijk geloof waren gevormd.

De revoluties van Newton, Darwin, en Freud

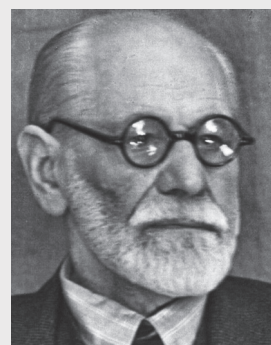
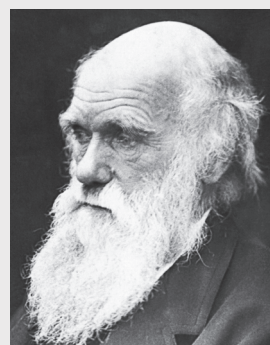
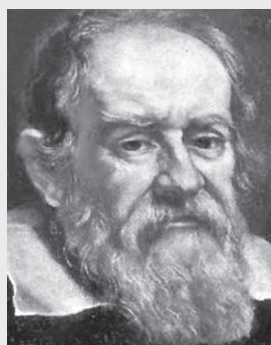
Voordat de wereld dat openingssalvo van de revolutie goed had verwerkt mengde Sir Isaac Newton, die de mathematisch vastgestelde natuurwetten van het universum in kaart had gebracht, zich in de discussie. Na Newton bevond de kerk zich in een wereld waarin de concepten van magie, wonderen en goddelijke interventie, als uitleg van wat dan ook, niet langer te verenigen waren met intellectuele integriteit. Opnieuw werden mensen gedwongen om een werkelijkheid binnen te gaan en te omarmen die in grote mate verschilde van de werkelijkheid die werd afgeschilderd in de traditionele taal van hun geloofstraditie.

Daarna kwam Charles Darwin die het menselijk leven in verband bracht met de biologie en wel op een manier die niemand tot dan toe voor mogelijk had gehouden. Ook hij confronteerde het menselijk bewustzijn tevens met concepten die lijnrecht tegenover de traditionele christelijke wereldvisie stonden. De Bijbel begon met de veronderstelling dat God een voltooide en volmaakte wereld had geschapen, waar mensen vanaf waren gevallen door een daad van kosmische rebellie. De erfzonde was de werkelijkheid waarin al het leven verondersteld werd te bestaan. Daarvoor in de plaats kwam Darwin met een niet

voltooide en daarom onvolmaakte schepping, vanwaaruit het menselijk leven zich nog steeds aan het ontwikkelen was. Mensen waren niet vanuit volmaaktheid in zonde gevallen, zoals de kerk eeuwen lang had gepredikt; we waren ons aan het ontwikkelen en zijn ons nog steeds verder aan het ontwikkelen naar hogere bewustzijsniveaus. Daardoor werd de belangrijkste mythe van het christendom, die Jezus had voorgesteld als een goddelijke afgezant die was gekomen om de slachtoffers van de zondeval te verlossen van de daaruit gevolgde erfzonde, niet langer houdbaar. Hetzelfde was het geval met de uitleg van het kruis van de Calvarieberg als het moment van het goddelijke offer, waarop het losgeld voor onze zonde was betaald. Het gevestigde christendom wankelde duidelijk onder de schok van de inzichten van Darwin, maar christelijke leiders hielden het erop dat wanneer ze Darwin niet konden verslaan, zij hem op zijn minst konden negeren. Dat was ijdele hoop.

Darwin werd opgevolgd door Sigmund Freud die de symbolen van het christendom analyseerde en daarin uitingen aantrof van een diepgewortelde kinderlijke neurose. Een God als een vaderfiguur die richting gaf aan uiterst persoonlijke beslissingen, onze gebeden beantwoordde en beloning en straf beloofde op grond van ons gedrag, was geen God die iemand tot volwassenheid opvoedde. Dit Godsbeeld leidde ofwel tot een religieuze mentaliteit van passieve afhankelijkheid, ofwel tot een agressieve seculiere verwerping van alles wat met godsdienst te maken had. Na Freud was het geen verrassing het christendom te zien vervallen tot een steeds schriller bijbels fundamentalisme, waarin zelfstandig denken niet werd aangemoedigd en men op vragen gemakkelijk voorgekookte vrome antwoorden gaf, maar waar geen echte vragen of

Vijf belangrijke historische personen die de kerk op het goede (althans een beter) been gezet hebben, vanaf links: Maarten Luther (1483-1546), Galileo Galilei (1564-1642), Isaac Newton (1642-1727), Charles Darwin (1809-1882), Sigmund Freud (1856-1939).

Wat is pech?

Het wordt gemakkelijk gedacht en ook gemakkelijk gezegd dat sommige mensen altijd pech hebben. Kan waar zijn, maar wat is pech? Neem de frustraties van menigeeen over het reilen en zeilen van onze lieve moeder de heilige kerk. Men klaagt steen en been omdat het alleen maar centralisme is wat momenteel de klok slaat. Pech? Er is inderdaad een plezieriger vorm van kerkopbouw denkbaar, zou ik zeggen. Wat te doen?

Het lijkt me een illusie te denken dat je deze pech zelf kunt verhelpen. Wat wél kan, is jezelf ervoor inzetten om, hoe beperkt misschien ook, bondgenoten te zoeken en ondanks alles samen creatief naar nieuwe wegen te zoeken. Godweet komen er misschien goede dingen uit voort en dan zou die pech al in een ander licht komen te staan.

Ik heb het zelf meegemaakt. In mijn werk als catecheet ontmoet ik nogal wat mensen die op het punt staan tegen de kerk dag met het handje te zeggen. Door echter elkaars ellende te delen en samen te zoeken naar oplossingen, vormen we nu toch maar mooi een levendige, frisse geloofsgemeenschap! Ik had het niet durven dromen, maar het is wel zo. Zo zie je maar: uit wat je als pech ervaart kan iets gelukkig geboren worden. Vandaar de vraag: Wat is pech?

Het doet me denken aan een middeleeuws sprookje over boer Jan die de pech had dat zijn enige paard er op een nacht tussenuit ging. De buurt beklagde boer Jan, maar boer Jan had niet meer te zeggen dan: "Ach, wat is pech?" Een paar dagen later kwam het paard terug en bracht ook nog twee wilde paarden mee. Zo zie je maar.

Pech hoeft niet het laatste woord te hebben. Alleen al het feit dat je je, ook al is het met de moed der wanhoop, ertegen verzet, getuigt al van je droom dat dingen ten goede kunnen keren. Denk je niet dat het wereldwijde afgrijzen over wat er in de Ierse kerk aan misstanden kon plaatsvinden, een enorme impact heeft op al degenen in Ierland en daarbuiten, die het nu nog aandurven om aan pastoraat te doen?

Om nog maar even ons middeleeuwse sprookje te vervolgen over boer Jan, inmiddels – zoals u nog weet – in het bezit van drie paarden. Zoon Arjan probeerde op een van die wilde paarden te rijden. Dat ging goed fout, het paard wierp hem af en Arjan brak zijn been. De bureen betuigden hun medeleven, maar boer Jan wist alweer niet méér te zeggen dan: "Ach, wat is pech?" Een week later kwamen er militairen naar het dorp om jonge mannen te rekruteren voor de verplichte krijgsdienst. Arjan wilden zij niet hebben want die had een gebroken been. De militairen waren nog niet weg of er was groot feest op het erf van boer Jan. Zo zie je maar. Het wordt gemakkelijk gedacht en ook gemakkelijk gezegd dat sommige mensen altijd pech hebben. Kan waar zijn, maar wat is pech?

Huub Schumacher

een volwassen houding werden geduld of aangemoedigd. Tussen de twee polen van dom fundamentalisme en leeg secularisme vindt men de belangrijkste kerken van het christendom, zowel de katholieke als de protestantse. Ze worden kleiner in aantal, lijken op theologisch terrein de weg kwijt te zijn, maken zich meer zorgen over de eenheid dan over de waarheid, en vragen zich af waarom mensen binnen de kerkmuren alleen maar verveling ervaren. De vernieuwing van het christendom zal niet komen vanuit het fundamentalisme, vanuit het secularisme of vanuit de traditie. Als er niets anders aan de horizon te vinden is dan dit, zie ik geen toekomst voor de onderneming die wij het christelijk geloof noemen.

Stellingen voor een Nieuwe Reformatie

Mijn gevoel zegt, dat de geschiedenis een punt heeft bereikt waar maar één ding deze eerbiedwaardige geloofstraditie op dit kritieke moment in de geschiedenis van het christendom kan redden. En dat is een Nieuwe Reformatie die veel radicaler is dan het christendom ooit eerder heeft gekend en die moet gaan over de diepste essentie van dat geloof. Die Reformatie zal erkennen dat de premoderne concepten waarin het christendom traditioneel is opgevat nooit meer de postmoderne wereld waarin wij leven zullen kunnen aanspreken. Deze reformatie zal gaan over het leven en de dood van het christendom. Omdat deze reformatie diep zal ingaan op de vraag hoe dat christendom echt moet worden

verstaan, zal zij de reformatie van de zestiende eeuw overtreffen in intensiteit. Zij zal zich niet bezighouden met kwesties als macht, kerkpolitiek, geldige wijdingen en geldige sacramenten. Zij zal eerder een Reformatie zijn die de werkelijke natuur van het christelijk geloof zelf zal onderzoeken. Zij zal vragen of dit oude religieuze systeem wel of niet opnieuw kan worden geformuleerd, om te kunnen blijven bestaan in deze steeds meer niet-religieuze wereld.

Martin Luther ontstak het vuur van de Reformatie van de zestiende eeuw door in 1517 de 95 stellingen waarover hij wilde discussiëren op de deur van de kerk in Wittenberg te spijkereen. Ik zal mijn stellingen op Internet plaatsen en kopieën sturen naar de erkende christelijke wereldleiders met de uitnodiging erover in discussie te gaan. Mijn stellingen zijn veel minder in aantal dan die van Luther, maar ze zijn theologisch gezien veel meer bedreigend. De stellingen die ik nu aan de christenen van de wereld voorleg met de vraag ze te bediscussiëren zijn de volgende:

1. Theïsme als een manier om God te definiëren is dood. Daarom is het meeste spreken over God vandaag zinloos. Er moet een nieuwe manier worden gevonden om over God te spreken.
2. Omdat God niet langer kan worden voorgesteld in theïstische termen, wordt het zinloos om te trachten Jezus te begrijpen als de incarnatie van de theïstische godheid. Daarom is de eeuwenoude christologie failliet.
3. Het bijbelse verhaal van de volmaakte en voltooide schepping van waaruit mensen tot zonde vervielen is pré-Darwin mythologie en post-Darwin onzin.
4. De maagdelijke geboorte, opgevat als letterlijke biologie, maakt de godheid van Christus zoals die traditioneel wordt uitgelegd onmogelijk.
5. De wonderverhalen van het Nieuwe Testament kunnen in een post-Newton wereld niet langer worden uitgelegd als bovennatuurlijke gebeurtenissen, uitgevoerd door een mens geworden godheid.
6. De opvatting van het kruis als het offer voor de zonden van de wereld is een barbaars idee, gebaseerd op primitieve Godsbeelden en moet worden verworpen.
7. Verrijzenis is een daad van God. Het blijft daarom onmogelijk dat er in de geschiedenis van mensen sprake kan zijn van een opwekking uit de dood.
8. Het verhaal van de hemelvaart ging uit van een universum dat niet kan worden vertaald in een concept van een post-Copernicus ruimtetijdperk.
9. Er is geen extern, objectief, geopenbaard standaardgeschrift in de Bijbel of op stenen tafelen dat ons ethisch gedrag voor altijd kan regelen.
10. Gebed kan geen vraag zijn aan een theïstische godheid om op een bijzondere manier op te treden in de menselijke geschiedenis.
11. De hoop op leven na de dood moet worden gescheiden van

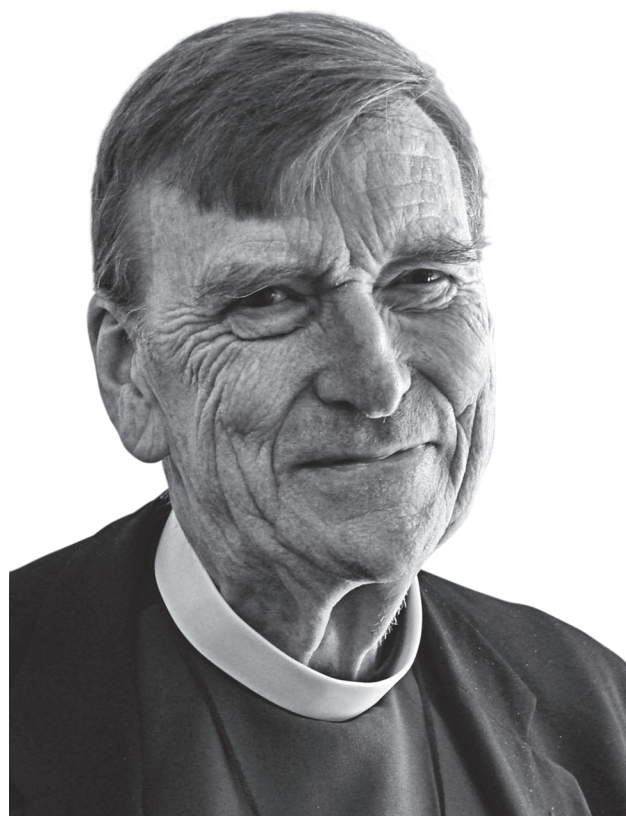
de mentaliteit waarmee het menselijk gedrag altijd wordt gevolgd door beloning of straf. De Kerk moet daarom ophouden schuldgevoel te hanteren als motivatie voor het gedrag van haar gelovigen.

12. Alle mensen dragen het beeld van God met zich mee en moeten worden gerespecteerd voor wat ieder van hen is. Daarom kan het niet zo zijn dat de externe beschrijving van iemands wezen, of die nu is gebaseerd op ras, etniciteit, geslacht of seksuele geaardheid, wordt gebruikt als een reden voor uitsluiting of discriminatie.

John Shelby Spong, auteur van bovenstaand artikel, geboren in 1931 in Charlotte, North Carolina, was tot aan zijn emeritaat in 2001 gedurende 24 jaar anglicaans bisschop van Newark, USA. Na twintig jaar werkzaam te zijn geweest in het basispastoraat werd hij in 1976 tot bisschop geconsacreerd. Door een hele reeks boeken en talloze spreekbeurten in binnen- en buitenland is hij wereldwijd bekend. Hij is een regelmatige verschijning op de Amerikaanse televisie. Zijn bestsellers zijn: 'Rescuing the Bible from Fundamentalism', 'A New Christianity for a New World', 'Why Christianity Must Change or Die', 'Jesus for the Non-Religious'. Ondanks zijn grondige kritiek op de huidige christelijke kerken is hij, zegt hij "geen vijand van het christendom, zelfs geen gedesillusioneerde voormalige christen. Ik ben een gelovige die de Bijbel kent en er heel erg van houdt." John Shelby en zijn vrouw Christine Mary hebben vijf kinderen en zes kleinkinderen. Het echtpaar woont in New Jersey.

© Ned. vertaling Mariëenburg 2010

Vorig jaar herdachten we dat Darwin 200 jaar geleden werd geboren en dat precies 150 jaar geleden zijn hoofdwerk *On the origin of species (Over de oorsprong van de soorten)* verscheen. Het veroorzaakte een schokgolf in de kerken, die tot in onze dagen bij discussies over het creationisme nadreunt. De wetenschappelijk goed onderbouwde opvatting, dat de biologische soorten in kleine stapjes door het toeval van natuurlijke selectie uit elkaar ontstonden, houdt theologen nog steeds bezig. Zijn het paradijsverhaal en de leer van de erfzonde dan nog geloofwaardig? Begin oktober haalde de Nijmeegse exegete Ellen van Wolde zelfs de wereldpers door in haar inaugurele rede op grond van een taalanalyse van het boek *Genesis* te stellen, dat de evolutie al was begonnen, voordat de aarde ontstond. Maar rechtvaardigt dit dan de conclusie dat God niet stond aan het begin van de schepping?

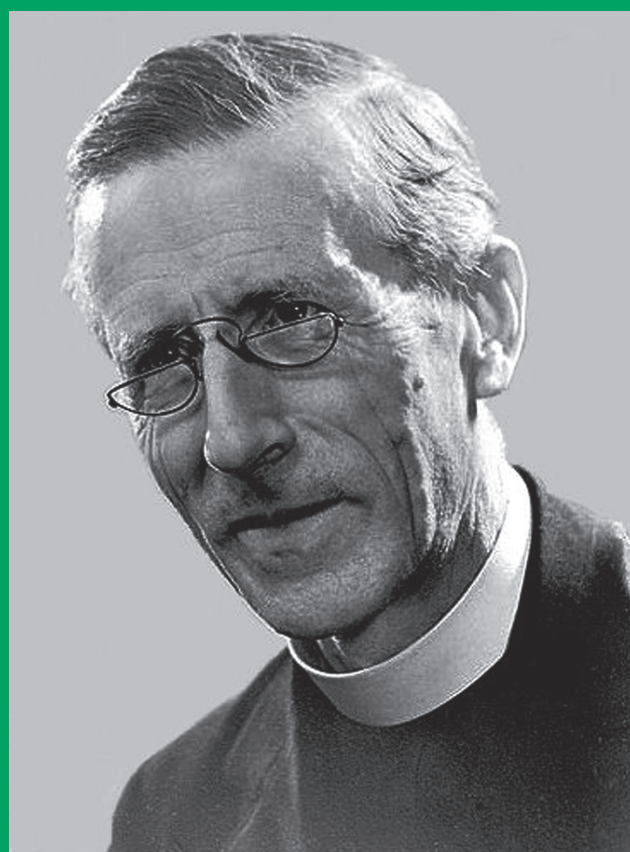
EEN OMSLAGPUNT IN DE EVOLUTIE

In het voorwoord op zijn boek *Het verschijnsel mens* stelt Teilhard de Chardin uitdrukkelijk: „dit boek is alleen en uitsluitend een natuurwetenschappelijke verhandeling en als zodanig dient het gelezen te worden“. Zonder afbreuk te doen aan de theorieën van Darwin, poneert hij erin de aanvullende stelling, dat alle materie een geestelijke ‚binnenkant‘ heeft (*le dedans*). De Duitse dichter Klopstock schreef eens de versregels: “Schön ist Mutter Natur deiner Erfindung Prachtschöner ein froh Gesicht, das die großen Gedanken deiner Schöpfung noch einmal denkt“. Psychisme, als ‚gedachten‘ van de natuur? Begon het daarmee?

Wetmatigheid

Teilhard stelde vast dat alles zich vanaf de *big bang* oprolde volgens een wetmatigheid, die we kunnen omschrijven als de gelijktijdige toeneming van complexiteit en bewustzijn. Volgens zijn hypothese is er van meet af aan in de deeltjes die zich na de oerknal waaivormig verspreiden sprake van een ‚binnenkant‘, een radiale of middelpuntzoekende energie. Naarmate deeltjes zich meer aaneensluiten – zich tot grotere en meer ingewikkelde eenheden oprollen (*s’enveloppeur*) – neemt deze ‚binnenkant‘ toe. Telkens als de structuur van een deeltje verzadigd is met energie vindt er een omslag plaats naar een andere structuur.

Teilhard heeft het over de psychische temperatuur, die een andere aggregatietoestand veroorzaakt (zoals water bij verhitting in damp kan overgaan). Zo ontstaan (door oprolling) vanuit de fotonen de quarks, de protonen en neutronen, de atomen en de moleculen. De

De visie van Teilhard de Chardin op de figuur van Jezus Christus en het christendom.

moleculen vormen cellen, de cellen organen, de organen vormen de soorten levende wezens. Het lijkt alsof alles wordt opgestuwd door een *vis a tergo* (een duwtje in de rug) en alsof zó, door toeneming van complexiteit en radiale energie, het leven tevoorschijn komt. Mèt het leven krijgt de 'binnenkant' iets weg van 'bewustzijn'. Mèt het bewustzijn neemt ook de vrijheid van de soort toe. Hoe groter het bewustzijn, des te groter de vrijheid. Met het toenemen van de vrijheid groeit echter ook de verantwoordelijkheid voor de omgeving, het milieu, het totaal, de wereld waarin wij leven. Wij gaan meer en meer beseffen dat onze individuele vrijheid beperkt wordt door onze verantwoordelijkheid voor elkaar.

Stuwend element

In deze situatie bevinden wij ons nu. We zijn ons bewust geworden van onze mogelijkheden. Veel kennis omtrent onze wereld hebben we samengerold en verzameld in het brein van de mensheid. Maar weten we ook individueel en als wereldsamenleving wat we met die kennis aanmoeten? Kennen wij de richting van onze verdere ontwikkeling, zodat we deze kunnen sturen? Teilhard gaat als wetenschapsman uit van de feiten, de verschijnselen. Maar dichtertlijker als een visionair extrapoleert hij de richting naar de toekomst die hij erin herkent. Daarin is hij filosoof. Filosofie is immers gevolgtrekkingen maken uit hetgeen door wetenschappen en de levenspraktijk is vastgesteld. Dat het bewustzijn niet als stoffelijk element waarneembaar, meetbaar is, maar slechts als verschijnsel, was en is voor de wetenschap nog een probleem. Intussen evenwel komt de wetenschap van chaos en complexiteit door de ontdekking van een zelforganiserend principe dicht bij het aanvaarden van de teilhardiaanse 'binnenkant', al is men nog niet zover om hierin ook een *vis a tergo*, een stuwend element vanuit een schepper te aanvaarden.

Als gelovige en r.-k. priester doet Teilhard dit wel. Daarmee wordt zijn werk interessant voor theologen. Datzelfde geldt voor het werk van de Engelse filosoof Alfred N. Whitehead (1861-1947). In zijn procesfilosofie komt deze op rationele gronden tot de aanname van een schepper, die de mens mogelijkheden aanreikt voor zijn verdere evolutieproces. Als een aantrekkende kracht, een attractor, houdt de schepper ons voor in welke richting wij tot meer eenheid kunnen komen, de win-winsituatie. Doordat het element vrijheid in het hele proces wezenlijk is, moet het verlies (het kwaad) worden verklaard uit verkeerde keuzes. De mens is zelf verantwoordelijk voor het kwaad.

Menswording van de soort

In het denken van Teilhard is het kwaad niet inherent aan het Zijn als zodanig. Het is volgens hem niet geschapen, maar een logisch voortvloeiende uit het onvoltooid-zijn van de schepping. Oorlogen en geweld zijn voor hem dan ook signalen, dat de mens in zijn vrijheid de energie verkeerd gericht heeft en dat de soort moet bijsturen als ze wil overleven. Waarop de energie het beste kan worden gericht, komen we te weet door ons meer te verdiepen in de ander en de andere culturen, door studie dus, door wetenschap, door onze inzet en inspanning.

Teilhard legt de nadruk op de motivatie van de mens. Mensen motiveren elkaar als zij elkaar bevestigen in hun unieke zijn. Als zij elkaar laten ervaren, dat zij een taak hebben in het geheel. Uiteindelijk draagt dit inclusieve denken bij tot de menswording van de soort, maar daarbovenuit tot de bewustwording van haar verbondenheid met de schepper in elk uniek individu. Het individu wordt zo tot een persoon, d.w.z. tot iemand wiens geluid doordringt tot de ander, iemand die er mag zijn. Op deze wijze zal volgens Teilhard het heelal worden gepersonaliseerd.

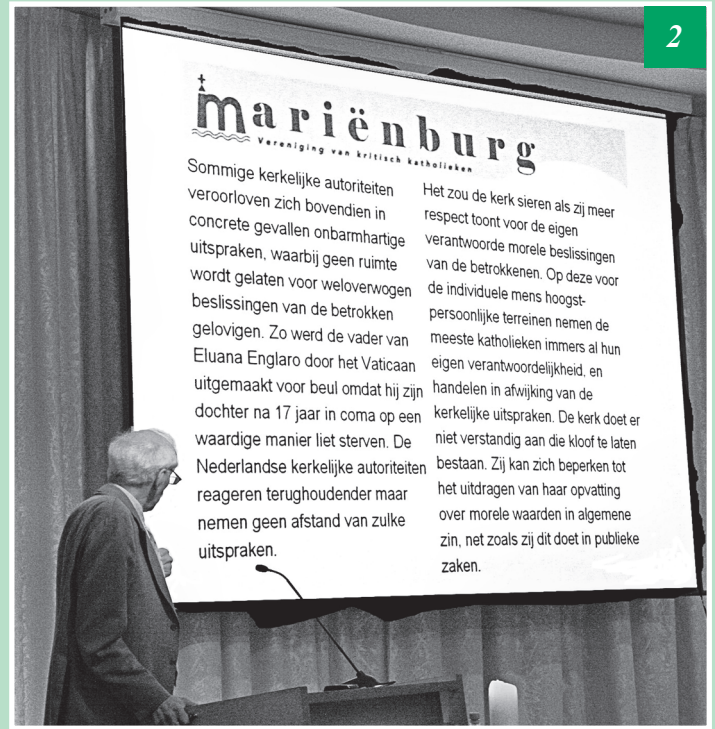
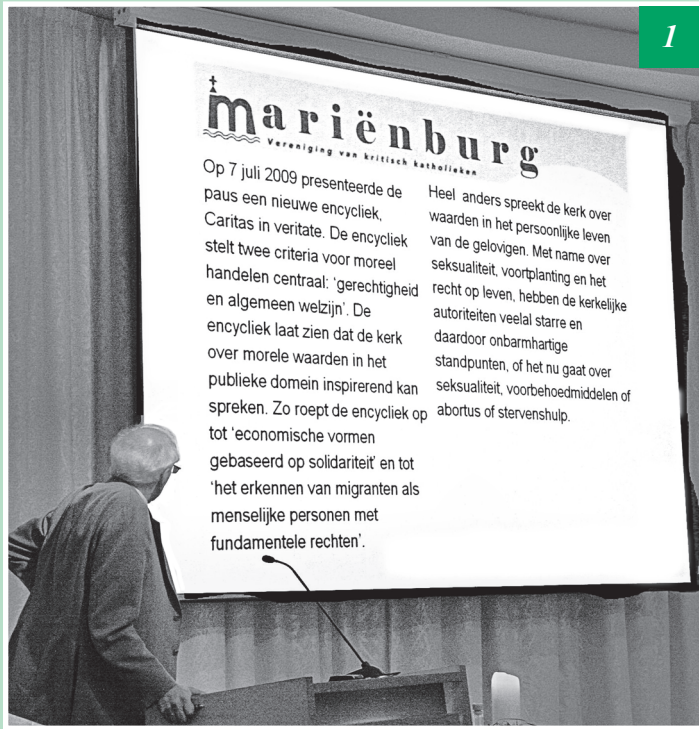
Nieuw omslagpunt

Voor Teilhard betekent het christendom een cruciaal moment in onze bewustwording als mens. Dat blijkt wel uit de invloed die de figuur van Jezus heeft gehad. Zijn levenswandel werd als waardevol erkend, een richting die navolging verdiende. Het was een nieuw omslagpunt in de evolutie. In de mens werd God geboren, d.w.z. het besef van ieders verbondenheid met de schepper. Als iedereen, of hij nu boeddhist is of jood, christen of moslim, verbonden is met de schepper, is de liefde voor de medemens een uiting van verbondenheid met God. Religie als verbondenheid met elkaar en respect voor elkaar dus om te overleven, om de evolutie te doen slagen.

In het christendom staat in tegenstelling tot andere godsdiensten de geboorte van een kind, het nieuwe leven, centraal. Teilhard heft het christendom uit boven zichzelf en scheidt de mogelijkheid tot convergentie met andere godsdiensten of bewustzijnsmomenten door de geboorte van Christus in elke mens als een logisch volgende stap in de evolutie te zien. Uiteindelijk zal hij zijn voltooiing hopen te vinden in een punt, dat Teilhard 'Omega' noemt. Wij zijn dan allen in onze wezenskern op God betrokken.

De schrijver van dit artikel, Henk Hogeboom van Buggenum (1937), was leraar vwo, is taalkundige en voorzitter en oprichter van de Stichting Teilhard de Chardin Nederland. Deze stichting bestaat sinds 1993. Zij stelt zich via haar website (www.teilharddechardin.nl) en haar kwartaalblad GAMMA ten dienste van het Genootschap tot Convergentie van Wetenschap en Religie (GCWR). De Stichting biedt ook via gespreksgroepen en lezingen inzicht in de evolutietheorie van Darwin, maar vult deze aan met de teilhardiaanse wet van gelijktijdige groei van bewustzijn, vrijheid en verantwoordelijkheid.

IN DE RUBRIEK 'OP DE KEPER' PUBLICEERT 'MARIËNBURG' IN ELK NUMMER BIJDAGEN VAN EENIEDER AAN EEN DISCUSSIE OVER IETS

IN DE R.-K. KERK WAARVAN HIJ/ZIJ VINDT DAT DAAR NOG WEL EENS EEN HARTIG WOORDJE OVER TE ZEGGEN VALT. DAT KAN ZOWEL THEORETISCH ALS PRAKTISCH ZIJN, VAN ERFZONDE TOT DRIE-EENHEID, VAN GENADE VAN BIJSTAND TOT VERRIJZENIS, VAN DE VROUW ALS PRIESTER TOT EUCHARISTISCHE OECUMENE, YOU NAME IT!

DITMAAL IS DE VERENIGING MARIËNBURG ZELF AAN HET WOORD EN WEL MET DE RESOLUTIE DIE OP HET LAATST GEHOUDEN CONGRES, 31 OKTOBER VORIG JAAR, DOOR VOORZITTER ERIK JURGENS OP HET GROTE VIDEOSCHERM IS GEPRESENTEERD EN TOEGELICHT EN DAARNA DOOR DE VERGADERING IS AANGENOMEN.

(VOOR WIE DE LETTERS WELLICHT TE KLEIN ZIJN: DE TEKST IS OOK TE LEZEN OP INTERNET: WWW.MARIENBURGVERENIGING.NL/CONGRES).

Congresresolutie:

PUBLIEK DEBAT'

DE GEEST DIE IN ONS LEEFT

DE UITDAGING VAN DAMIAAN MEUWISSEN OM ME TE VERWEREN TEGEN ZIJN BETOOG (ZIE 'MARIËNBURG', DEC.2009, BLZ. 17-18) KAN IK NIET ONBEANTWOORD LATEN. HIJ MAAKT ZICH STERK VOOR DE OPENBARING EN TRADITIE, ZOALS DIE ONS DOOR DE KERKLEIDERS ZIJN OVERGEDRAGEN. DE OPENBARING KOMT VAN GOD, ZEGT HIJ, MAAR VERVOLGENS MOETEN WE HET WEL DOEN MET WAT DE KERKLEIDERS ONS DAAROVER VERTELLEN. EN DAT IS VOOR MIJ NU JUIST HET ZWAKKE PUNT.

Heel veel kerkleiders, van priesters tot pausen, blijken in de geschiedenis een buitengewoon kwalijke rol te hebben gespeeld, zo kwalijk dat je zou mogen zeggen dat Kerk en christendom nog bestaan *ondanks* de kerkleiders. Dat het christendom na zijn bewogen geschiedenis van 2000 jaar nog bestaat mag wel getuigen van een grote vitaliteit. Maar die vitaliteit, die geestkracht, is naar mijn overtuiging in al die eeuwen meer gedragen door haar gelovigen dan door haar leiders.

Op het gedrag van onze priesters en andere kerkleiders is in deze tijd al het nodige aan te merken, zoveel hier en daar dat geloofsgemeenschappen al vele miljoenen aan schade- en smartegelden hebben moeten betalen. En om enkele voorbeelden aan te halen uit de recente geschiedenis: over het wankelmoedige gedrag van paus Pius XII is al heel wat te doen geweest, maar wat te denken van pausen in de negentiende eeuw die gewetensvrijheid 'waanzin' noemden; en van de heilig verklaarde paus Pius X die in 1907 een waar schrikbewind ontketende tegen het modernisme en ieder die moderne ideeën aanhing; en van de gruwelijke behandeling van de joden al eeuwenlang vóór de holocaust. Het voert in dit kader te ver, maar ik kan pagina's vullen met gruweldaden van de kerkleiders, pausen niet in het minst, ook al durven zij zich nog steeds 'plaatsbekleder van Christus' te noemen.

Het meest kenmerkende aspect in het handelen van de kerkleiders is door de eeuwen heen het streven naar macht en hun claim op de waarheid, die daarmee steeds gepaard is gegaan. Een van de theologen die dit hardgrondig onderschrijven, is Hans Küng (zie bijv. zijn boek 'Bevochten vrijheid'). Vooral vanaf de vierde eeuw, toen de kerkleiders ook wereldlijke macht kregen, is het misgegaan met de Kerk. In mijn ogen zijn de kerkleiders sedertdien meer bezig geweest met het uitoefenen van macht dan met het verkondigen van het evangelie zoals bedoeld door Jezus.

In die geest is ook het Credo geboren. Het concilie van Nicea in 325, waar deze geloofsbelijdenis is vastgesteld, is georganiseerd en geregiseerd door keizer Constantijn, die politieke belangen had bij de eenheid van het christendom. Er waren in die tijd al tal van stromingen in het geloof, zowel ten aanzien van de status van Jezus als van de geopenbaarde evangelieteksten. Maar sedertdien zijn de bisschoppen van Rome een machtskoers gaan varen waarmee zij gelovigen met geweld konden gaan dwingen tot hun waarheid, tot een openbaring die hun paste. Zij vervreemdden zich daarmee van het Oosterse christendom, waar een bisschop als Chrisostomos (345-407) een heel andere visie had op de verhouding van kerkleiders en gelovigen: "Wij

hebben geen macht over uw geloof. Wij zijn aangesteld voor de verkondiging van het woord, niet voor macht, niet voor absolute autoriteit. Wij vervullen de functie van raadgevers in dienst van uw eigen belang".

Ook wat mij betreft mogen we gerust stellen dat (de) Openbaring van God komt, maar ik meen dus inmiddels goede redenen te hebben om die Openbaring niet zomaar aan te nemen van de kerkleiders. Naar mijn overtuiging openbaart God zich in ieder mens, in zijn of haar diepste weten en verlangen. Jezus bevestigt dat in zijn antwoord op de vraag waar we Gods Koninkrijk vinden: *in onszelf!* Zoals zo vaak kwam dit de kerkleiders niet van pas – of zouden ze het niet hebben begrepen? – en maakten zij ervan: 'midden onder jullie' (zie Lc 17:21). Aanvaarden van dit geloof, Gods Koninkrijk in onszelf, schept echter een groot probleem, en niet alleen voor de kerkleiders: we moeten onze eigen verantwoordelijkheid (leren) nemen en radicaal afstappen van de eeuwenlange indoctrinatie dat de kerkleiders ons het geloof moeten bemiddelen. Het wordt tijd dat we de leus gaan waarmaken die de Mariënburgvereniging van meet af aan in zijn vaandel voert: *'getuigen van de Geest die in ons leeft'*.

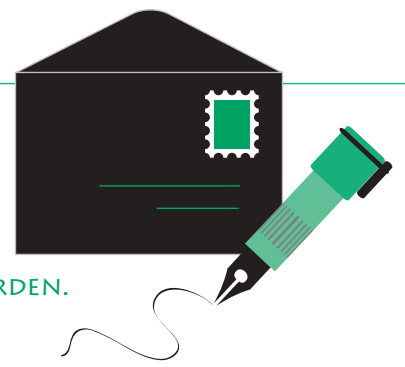
Een groot mysticus als Eckhart (1260-1327) wist het al. Hij zei:

*De mens in wie Gods Rijk aan de dag treedt
en die het als nabij erkent,
heeft niet langer prediking of onderricht nodig:
hij weet genoeg uit innerlijke ervaring.*

Hans van der Horst

Natuurlijk is er veel mis (geweest) met de kerkleiders, maar ze hebben ook veel goeds gedaan en die lijst is veel langer. Maar daarom gaat het niet. Het punt is, dat volgens ons geloof de Kerk de hoedster is van de Openbaring en dat haar gezag relevant is (zie de Constituties van Vaticanum II). Dat is geen indoctrinatie. Ik geloof met de traditie dat de H. Geest hier werkt, ook bij de vaststelling van het Credo in 325. Dat de gelovigen in geweten beslissen betekent niet dat we mogen shoppen, dus dit wel geloven en dat niet. We zoeken ook samen naar (nieuw) geloof. Dat we getuigen van de Geest die in ons leeft betekent niet, dat we de inhoud van de Openbaring slechts in een hoogstpersoonlijke geloofsbeleving ervaren. De Kerk is geen verzameling mystieke individualisten. Mystiek is slechts voor zeer weinigen weggelegd. Inderdaad is niets menselijks de Kerk (en ons) vreemd en daarom mogen wij niet zonder meer hetgeen wij in 2010 geloven als een soort absolute maat nemen.

We hebben als redactie besloten om nu deze discussie even te sluiten. De verschillende aspecten van dit thema zullen o.i. in de toekomst vanzelf zeker weer de aandacht vragen. (D.M.)

PER POST OF E-MAIL VERWELKOMT DE REDACTIE REACTIES EN BIJDAGEN VAN DE LEZERS. ZIJ BLIJFT EVENWEL HET RECHT HOUDEN DEZE AL DAN NIET OF SLECHTS GEDEELTELIJK TE PLAATSEN. EN PLAATSIING BETEKEN NIET PER SE, DAT DE REDACTIE MET HET GESCHREVENE INSTEMT. IDEALE LENGTE: 200 À 300 WOORDEN.

EDWARD SCHILLEBEECKX: MOEDIG STRIJDER EN APOSTEL

Het heeft mij meer gedaan dan ik dacht. Met deernis en ontroering nam ik kennis van het overlijden van prof. Schillebeeckx. Moedig strijder voor het koninkrijk Gods. Zijn leven is voorbij, heeft hij een opvolger? In "God is ieder ogenblik nieuw" (gesprekken van Schillebeeckx met Huub Oosterhuis en Piet Hoogeveen) vielen mij zijn opmerkingen over het koninkrijk Gods het meest op. Zo zei hij: "Het koninkrijk Gods impliceert een gesaneerde samenleving. De gezondmaking, de heel-wording van de menselijke samenleving en van alle relaties daarin, is het komen van het koninkrijk Gods. Zo installeert zich Gods heerschappij in onze wereld." Katholiek Nederland en ruime omgeving verliest een apostel. Rome wrijft zich wellicht in de handen: weer een minder. Dat is helaas de werkelijkheid van het moment. Moeten we samen met Désanne van Brederode (zie haar betoog op het congres, na te lezen op de website van Mariënborg) zeggen: het is over en sluiten, althans wat de kerk betreft en wat gaan we nu doen? Dat is misschien wel de basis van de ontroering bij het horen van het bericht van zijn overlijden en de wetenschap dat die kerk die je eigenlijk lief is, geen ander antwoord heeft, geen ander antwoord wil hebben op deze tijd dan het zich terugtrekken op het bastion van het roomse gelijk. Edward Schillebeeckx ruste in vrede!

Bert Roebert, per e-mail

GELOOF (14)

Met verwijzing naar de oproep in dit blad stuur ik hierbij een eigen Credo van mij. Ik kan er wel aan blijven sleutelen maar het wordt tijd om het in te sturen. Wat bij lezing van mijn 'Credo van een niet-theïst' waarschijnlijk niet bepaald vanzelfsprekend lijkt, is dat ik een trouwe kerkganger ben en bijvoorbeeld mateloos geniet van het zingen uit het Boek der Psalmen in een schola. Natuurlijk stuur ik u dit toe onder het motto 'Baat het niet, het schaadt ook niet' (althoewel...). Ik wens u succes en voldoening bij het voortreffelijke werk dat u doet.

Ik ben overtuigd van het bestaan van een werkelijkheid die met het menselijke verstand niet te bevatten is; een transcendent werkelijkheid die

aanwezig is in de mysteries van alles wat in het heelal bestaat. De transcendent werkelijkheid krijgt voor mij in het bijzonder gestalte in het ontstaan van het heelal en in de evolutie van het heelal die geleid heeft tot het ontstaan van menselijk leven. Met verstand en gevoel bezig zijn met het mysterie van de transcendent werkelijkheid kan mij ten diepste ontroeren en dwingt mij tot een spirituele houding.

Ik geloof dat de transcendent werkelijkheid de grond is achter alles wat leeft en dat zijn aanwezigheid ervaren wordt als datgene wat de mens oproept en in staat kan stellen buiten zijn natuurlijke grenzen te treden.

Ik geloof dat de transcendent werkelijkheid op bijzondere wijze zichtbaar wordt in de relaties tussen mensen en ik geloof ten diepste dat dat op een zeer uitnemende wijze is gebeurd in de mens Jezus van Nazaret.

Ik geloof dat Jezus in Palestina heeft geleefd toen, ten tijde van de Romeinse bezetting, Pontius Pilatus prefect was van Judea en dat hij vermoord is omdat zijn optreden een bedreiging vormde voor de machthebbers van de gevestigde orde.

Ik geloof in een gemeenschap van mensen die zich op bijzondere wijze aangesproken voelen door de leefwijze en het optreden van Jezus en die daarin volgeling van hem willen zijn.

Ik ben ervan overtuigd dat er altijd mensen geweest zijn die zich met al hun vermogens en op ongenaakbare wijze hebben gehandeld in de geest van Jezus.

Tinus Verwijmeren, Nootdorp

GELOOF (15)

In dit blad las ik enkele korte en inspirerende geloofsbelijdenissen. Hierbij de mijne:

Ik geloof in de God die ons aartsmoeders gaf zoals Tamar en Ruth.

Ik geloof in de God van Maria die het beste koos en schriftgeleerde werd, ondanks Martha, haar zus.

Ik geloof in de God van Magdalena die door Jezus werd gekozen om juist op Pasen apostel voor de apostelen te zijn.

Ik geloof in die ene apostolische kerk die ooit gehoorzaam aan Jezus, elke diaken als gelijkwaardig beschouwt, hetzij vrouw, hetzij man.

Ik geloof in de God die recht doet aan hen die worden achtergesteld.

Albert Koot per e-mail

HOMO-PRIESTERS

Sinds de jaren zestig wordt de roep om het voor priesters verplichte celibaat af te schaffen steeds luider, te meer daar andere kerken (protestanten, anglicanen, oud-katholieken) dit ook hebben gedaan. En men hoopt dat de r.-k. kerk uiteindelijk hiervoor eveneens zal zwichten (wat niet waarschijnlijk is). Waarom blijft men hierover aan de gang en

blijft men maar zaniken. En waarom vindt men dit zo belangrijk? Mijns inziens omdat het een hetero-probleem is.

De hetero-priester moet kunnen huwen en aldus zijn seksuele behoeften kunnen bevredigen. Wat is daarop tegen? Mijnerzijds geen bezwaar, alleen raakt men het probleem maar gedeeltelijk. Er zijn namelijk ook homo-priesters. Maar die is men liever kwijt dan rijk, en ze worden altijd doodgezwegen. Men doet steeds alsof ze niet bestaan, laat staan dat ze hun seksuele behoeften kunnen praktiseren! Alsof dat geen mensen zijn! Vanaf de jaren zestig zijn de hetero-priesters uitgetreden en gehuwd, maar de homo-priesters konden geen kant uit en moesten noodgedwongen blijven. Er zijn in de r.-k. kerk homo-priesters, homo-bisschoppen (het is bar dat ik dit zeggen moet) en waarschijnlijk zijn er homo-pausen geweest. Uw stellingname voor opheffing van die celibaatsverplichting komt me toch wat hypocriet over en waarschijnlijk zult u dit briefje niet begrijpen en zeggen dat dit in onze kerk niet voorkomt, evenals dat een pastor zegt dat er in zijn kerk geen homo-probleem is omdat er geen homo's zijn.

Tot slot: vroeger heette dit blad 'MV-NU', nu 'Mariënborg'. Wat betekende dat N.U.?

Vanwege mijn reuma heb ik op mijn oude dag (78) niet zo'n duidelijk handschrift meer. Excuses.

Wim Voermans, Bergen op Zoom

NU was geen afkorting maar bedoelde te verwijzen naar de actualiteit, dus in de betekenis van 'vandaag'. Wat die homo-priesters betreft: er zijn er evengoed uitgetreden, maar dat was minder opvallend, omdat ze niet gingen trouwen. Overigens, al dertig jaar bestaat het Werkverband van Katholieke Homo Pastores, met zo'n 60 leden. (Red.)

VATICAANS CONCILIE

De pastoor van een dorpje hier in de buurt heeft bekend gemaakt dat hij besloten heeft om het altaar in de kerk weer terug te zetten naar achter in het priesterkoor. Hijzelf gaat met de Mis weer met de rug naar zijn mensen toe staan. Hij zegt dat dit eerbiediger is: allemaal in dezelfde richting, richting-God dus. Gelukkig lees ik dat diverse groepen overal in de wereld actie voeren om de besluiten van het Tweede Vaticaans Concilie eindelijk eens uitgevoerd te krijgen. Ik hoop dat Mariënborg een van die groepen is. Uw blad is een verademing, nu zware conservatieve wolken komen aandrijven.

Mw. L. Gambarossa, Ariccia (It.)

DE PRIJS VAN DE OORLOG

Wie de becijferingen van verschillende Amerikaanse onderzoeksbureaus met betrekking tot de VS-oorlogen in Irak en Afghanistan bij elkaar legt, krijgt het volgende beeld.

– Het budget van het Pentagon voor dit jaar voor 'defensie'-uitgaven is zo groot, dat het 'namens' elk van de 307 miljoen Amerikanen (alle mannen, vrouwen en kinderen) 2700 dollar kan uitgeven. Ter vergelijking: in Duitsland is het 520 dollar per Duitser, in Japan 330 per inwoner, in China 100.

– De Verenigde Staten hebben een staatschuld van 40.000 dollar per inwoner.

– President Obama gaat dit jaar meer aan defensie uitgeven dan elke andere Amerikaanse president sinds de Tweede Wereldoorlog heeft gedaan.

– In het jaar 2008 hebben de 'militaire uitgaven' van de Verenigde Staten ruim 900 miljard dollar bedragen, dat is gelijk aan:

77 miljard	dollar	per maand
19 miljard	dollar	per week
2,5 miljard	dollar	per dag
100 miljoen	dollar	per uur
2 miljoen	dollar	per minuut
31.000	dollar	per seconde

– Dodelijke slachtoffers sinds het begin van de oorlog: IRAK

Amerikaanse militairen:	4400
(van wie bij gevechten 3200)	
Bondgenoten-militairen	325
Irakese burger-medewerkers	1400
Media-vertegenwoordigers	350
Academici	430

AFGHANISTAN

Amerikaanse militairen	970
Bondgenoten-militairen	630

– Gewonden aan Amerikaanse zijde: officieel 31.650, volgens deskundige schattingen echter 95.000

– Dodelijke Irakese slachtoffers (militairen en burgers) ten gevolge van de Amerikaanse invasie: 1,4 miljoen

[alle getallen zijn afgerond, gegevens dateren van 1 februari 2010]

Op 8 mei 2010 organiseert de Mariënbuurgvereniging een studiedag over 'Nieuwe geloofsgemeenschappen'. (Ja, precies op Acht Mei!). Zij doet dit in het kader van de jaarlijkse Europese bijeenkomst van het *European Network 'Church On the Move'*, een netwerk waarvan veel katholieke vernieuwingsbewegingen in Europa lid zijn, in Nederland was dat bijvoorbeeld de Acht Mei Beweging en zijn dat nog steeds de Mariënbuurgvereniging en Kerk Hardop (www.rk-kerkplein.org). Dit jaar komen die Europese bewegingen voor deze studiedag naar Amsterdam. Dat biedt een unieke kans om de mensen daarvan te ontmoeten.

Hoe staat het met de vernieuwingsbeweging hier en in Europa? Wordt het niet tijd voor nieuwe initiatieven tot katholieke gemeenschapsvorming, met de ambtsinvulling die een grote meerderheid van de katholieken willen? Veel parochies vragen zich af of het zo wel door moet gaan. Is er een uitweg waarbij je geleidelijk kunt transformeren naar andere, vrijere mogelijkheden, zelfs met inachtneming van het kerkelijk recht? Hoe kan en moet dat

organisatorisch en vooral hoe moet dat dan financieel?

Rik Torfs en Elfriede Harth zullen het woord voeren. Rik Torfs is hoogleraar kerkrecht en een briljant en humoristisch spreker, zeer bekend van de Belgische televisie; Elfriede Harth is al zeer lang betrokken bij de katholieke vernieuwingsbeweging in Europa. Mirjam Wolthuis, pastor bij de Dominicusgemeente, zal optreden als dagvoorzitter.

Voor het middagedeelte is de presentatie gepland van twee geloofsgemeenschappen die kerkelijke ongehoorzaamheid in de praktijk hebben gebracht. Het gaat vooral om de wijze waarop in hun specifieke geval de transformatie naar zelfstandige geloofsgemeenschap heeft plaatsgevonden. Daarvoor zullen Ko Bordens (voorz. liturgisch team Dominicusgemeente, Amsterdam) en Anne-Francine van Gogh (zie blz. 6-9) het woord voeren.

De studiedag wordt gehouden in de Dominicuskerk te Amsterdam (naast Spuistraat 12, vijf minuten van het centraal station), de toegang is gratis. Koffie en thee aanwezig. Lunch meenemen of gebruiken in de directe omgeving.

Aanvang 10.00u, sluiting 16.00u.

Alle Mariënbuurgers zijn van harte uitgenodigd! Aanmelden via de website of het secretariaat, zie colofon blz. 2.

Word lid!

BON VOOR OMWENTELING

De crisis in de kerk is de voorbode van een wereldwijde kerk-omwenteling. "Mariënbuurg" wil daarover informeren en eraan bijdragen. Als vereniging en als tijdschrift. Voelt u daar ook wat voor? Sluit u aan bij onze gelederen:

De heer/mevrouw (a.u.b. aangeven wat van toepassing is)

Naam:

Adres:

Postcode en plaats:

- wordt lid van de vereniging Mariënbuurg en ontvangt vier keer per jaar 'Mariënbuurg', het tijdschrift van de vereniging (€ 25,- per jaar)
- abonneert zich op het tijdschrift 'Mariënbuurg' zonder lidmaatschap (€ 15,- per jaar)
- meldt zich voor drie proefnummers van het tijdschrift 'Mariënbuurg' (€ 5,-)
- is lid en wil een geschenkabonnement van drie nummers geven aan:

de heer / mevrouw (a.u.b. aangeven wat van toepassing is)

naam:

adres:

postcode en plaats:

Datum:

Handtekening:

De (eventueel fotogekopieerde) ingevulde bon in gesloten envelop zonder postzegel opsturen naar:

Secretariaat Mariënbuurg – Antwoordnummer 223 – 3800 VB Amersfoort

of alle gegevens per e-mail zenden naar: secretariaat@marienburgvereniging.nl